

País Valencià, a l'encalç de la modernitat

Adolf Beltran és periodista i escriptor. Des del 1986 fa de subdelegat de l'edició valenciana d'‘El País’ i coordina ‘Quadern’, el suplement cultural d'aquest rotatiu. Això ens podria fer pensar que ‘Els temps moderns’ (Tàndem edicions) és una crònica cultural i social del País Valencià contemporani. Però no és ben bé això. Beltran hi fa una aproximació lliure i atzarosa: un assaig interessant, a la manera dels ‘essais’ de Montaigne.

“**S**i hem de ser sincers, hauríem de confessar que encara no hem ingressat en els ‘temps moderns’: som una societat arcaica amb televisors.” Aquesta era la tesi sobre la societat valenciana expressada per Joan Fuster en un article del 1970 publicat a *Serra d'Or*. I és aquesta idea de Fuster la que Adolf Beltran mira de combatre a *Els temps moderns*, ell precisament, que n'és un fervorós seguidor: “El que vull demostrar és que Fuster no tenia raó. Per a mi, ja a principi del segle XX hi havia els fonaments del conflicte identitari entre els valencians.” El nou llibre d'Adolf Beltran segueix la tesi insinuada a *Un país possible*. No és, però, una crònica a l'ús del segle XX sobre el País Valencià: “Al meu llibre anterior, *Un país possible*, feia al·lusió al fet que el conflicte valencià era l'expressió d'un conflicte més general i profund: el de la modernitat. El que he volgut fer ara és anar una mica més enllà per mirar d'esbrinar quines són les arrels del conflicte a partir de quatre períodes històrics que han estat força significatius per als valencians: l'època de Blasco Ibáñez, el període republicà, el franquisme i la democràcia.”

De fet, Adolf Beltran situa el primer pas cap a la modernitat en el trànsit del segle XIX al XX. I ho il·lustra amb figures de la talla de Blasco Ibáñez i de Joaquim Sorolla: “Tots dos tenen el llegat del segle XIX com a referent cultural més immediat, però comencen a fer servir els esquemes de la indústria cultural del segle XX, característics de la societat de masses.” El cas és que,

malgrat els esquemes del segle XIX que arrosseguen les seues obres, Blasco i Sorolla són, encara, els valencians més universals. Tots dos, però, il·lustren les reticències a la modernitat que s'han fet paleses periòdicament al llarg dels darrers cent anys d'història valenciana. I trauen cap, igualment, a propòsit de la contradicció permanent d'un país immers en un constant procés de redefinició identitària i ideològica, en què pugnen dues concepcions antagòniques pel que fa als valors que ens haurien de servir el camí cap a la modernitat: “Potser paradoxalment —assevera Beltran—, el valencianisme, dominat inicialment per les forces conservadores (tot i que ja era present la dualitat de tendències al seu interior), ha acabat formant part del bagatge ideològic de les forces progressistes. I el blasquisme, malgrat la seua originària contestació radical al sistema, ha incorporat un conjunt d'actituds inherents a la idiosincràsia dels sectors conservadors.”

Les reticències a la modernitat, doncs, han marcat el procés d'aquesta redefinició identitària. I expliquen, si més no en part, la rèmora carrinclona i involucionista de l'anticatalanisme: “El secessionisme lingüístic respon a aquesta resistència a incorporar-se a la modernitat. L'anticatalanisme és una variant ideològica de la resistència al canvi, que sorgeix en el moment en què la societat pren una major consciència de la possibilitat d'aquesta modernitat.” Però només en part. Perquè, tot i els precedents blasquistes de l'anticatalanisme, la veritable embranzida anticatalanista es va produir durant la transició

RAFA GIL

"L'anticatalanisme és una variant ideològica de la resistència al canvi que sorgeix en el moment en què la societat valenciana pren consciència de la possibilitat de la modernitat."

"Les reticències a la modernitat han marcat el procés de redefinició identitària dels valencians"

democràtica i es va planificar des del Govern central, amb la connivència i la complicitat expressa de la dreta autòctona: "Durant la transició, hi ha un element d'orquestració des de Madrid, perquè hi havia el centralisme i la ideologia de la dreta espanyola, però no haguera funcionat si no hi haguera hagut el conflicte. L'anticatalanisme és una de les contradiccions que arrosseguem els valencians en el camí cap a la modernitat."

Adolf Beltran mira d'explicar-se –i d'explicar-nos– el perquè d'aquesta contradicció permanent dels valencians, i ho fa sense caure en el parany de les justificacions. Fins i tot s'atreveix a identificar-ne alguns dels responsables locals: "Les indefinicions socialistes en aquest procés van ser nombroses, fruit de dues deficiències fonamentals: de criteri polític i de lideratge. Els socialistes es van negar a fer discurs i, de retruc, ens van comminar a viure una certa clandestinitat. Calia bandejar el discurs per allò de la pacificació. Crec que això va ser un error. Fet i fet, va deixar el discurs en mans de la dreta. Hi va mancar la part didàctica, i això, una vegada més, ens va impedir d'accedir de ple a la modernitat."

Tot plegat fa pensar que en la bugada de la inhibició socialista, hi hem perdut molts llençols, i que com a conseqüència d'aquesta inhibició, la consciència de la particularitat valenciana ha minvat, cosa que ha afavorit els antagonistes d'un País Valencià veritablement modern, els quals han volgut traure profit de les "indefinicions" nacionals dels valencians: "Aquesta davallada de la consciència nacional s'ha fet servir pels sectors antinacionalistes i antivalencianistes com a prova del fracàs del nacionalisme. Això, però, és cert fins a un cert punt. Val a dir que, *sensu stricto*, no hi ha una posició nacionalista sòlida. Jo crec, però, que aquesta qüestió és molt més complexa. Primera, perquè hi ha una diferència molt clara a l'hora de valorar les respostes entre valencianoparlants i castellanoparlants. I això, en compte d'amagar-ho, caldria que fóra un element de reflexió."

A *Els temps moderns*, Adolf Beltran ha esmerçat molts esforços a no judicar. El resultat n'és un assaig equilibrat, en què la informació s'imposa a les sobrevaloracions apocalíptiques, sense caure, però, en l'acriticisme evasiu. Beltran defuig el victimisme i, agafat de la mà del discurs reconciliador i pacificador, i per sobre de la pàtina de renúncies que han aconseguit enterbolir el període de la transició, mira de fer-hi surar els aspectes positius de "la qüestió valenciana", subrallant-hi la imperatorbable afabilitat de la idiosincràsia

dels valencians (algú parlaria més aviat de menfotisme): “Aquest és un país bastant acollidor. No hi ha gaires problemes d'integració, ni els hi ha hagut. Però sí que hi ha diferències de consciència col·lectiva entre els valencians de mena i els nouvinguts. Hi ha certa dicotomia. I això pareix que ningú no ho vol veure.” Beltran reconeix que les inhibicions han apaivagat una mica les reivindicacions valencianistes, en gran part perquè “la reconstrucció d'aquest país ha estat traumàtica: la gent no vol tornar a les picabaralles d'èpoques passades”.

“D'altra banda, tampoc no es pot analitzar el País Valencià tenint com a referència altres realitats històriques, com ara Catalunya, força diferents a la valenciana. Cal tenir en compte que el País Valencià, a principi del XX, no existia. El senyor Blasco Ibáñez tenia greus problemes per visualitzar quin era el seu país: a tot estirar abastava València i la seua àrea d'influència. El segle XX és un període en què el País Valencià emergeix, torna a existir administrativament i políticament, sobretot a partir de l'Estatut d'Autonomia. El meu llibre és com si posares un paper fotogràfic i a poc a poc anara emergint tot un país. Que no tinga la cara que alguns hauríem volgut, ja és una altra cosa.”

Beltran és optimista, sobretot pel que fa a la cultura catalana del País Valencià. Confirma, així, una tendència que s'ha generalitzat darrerament entre els assagistes i els lletraferits valencians contemporanis: la idea que dels anys seixanta ençà, la indústria cultural valenciana ha experimentat una revalorització i un impuls sense precedents: “Aquest país té la indústria cultural que té i em sembla que no és gens menyspreable.” I es mostra també optimista pel que fa al futur del País Valencià: “El gran perill d'aquest país ha estat el de convertir-se en una província absolutament menor, intranscendent. Això ho estem superant, tot i que no hem arribat a desenvolupar el potencial que tenim. Si algun sentit té el valencianisme és que és un viatge de llarga distància, constant, que no pretén solucions tancades i miraculoses, sinó que intenta

“La reconstrucció del País Valencià ha estat traumàtica: la gent no vol tornar a les picabaralles d'èpoques passades.”

ser perdurable, engrescador, mobilitzador, curiós, inquiet, obert a l'exterior. I aquesta és una diferència substancial amb l'anticatalanisme. Caldria, doncs, fugir de les posicions apocalíptiques. Val a dir que ara hi ha Internet i que el món ja no s'estructura en compartiments estancs. Els avanços tecnològics ens poden beneficiar. El País Valencià té la sort i la desgràcia de ser multilingüe i multicultural. Malgrat tot, jo el preferesc així.”

Els temps moderns ens permet de conèixer algunes de les anècdotes més cridaneres de la història recent dels valencians. Per les pàgines d'aquest assaig sense pretensions historicistes, hi passen els personatges que han contribuït –per a bé i per a mal– a configurar l'especificitat valenciana: Blasco Ibáñez, Joaquim Sorolla, Max Aub, Josep Renau, Lola Gaos, Ovidi Montllor, Joan Fuster, Vicent Ventura, Vicent Andrés Estellés, Amadeu Fabregat, Maria Consuelo Reyna, Xavier Casp, Joan Llerma... Tot plegat, una amalgama de personalitats insignes i de moments històrics massa vastos i complexos que no poden tenir un tractament detallat en un assaig de les dimensions físiques i temporals d'*Els temps moderns*. En aquest sentit, l'autor l'ha encertada de ple, en no deixar-se entabanar per falses retòriques: per la petulància ociosa

“El País Valencià té la sort i la desgràcia de ser multilingüe i multicultural. Malgrat tot, jo el preferesc així”

de la promiscuïtat pseudointel·lectual. A *Els temps moderns*, Adolf Beltran fa un viatge pel País Valencià que, tot i no ser exhaustiu –no era aquesta la intenció– ens permet de copsar algunes de les claus que expliquen el perquè del País Valencià actual. Traure l'entrellat d'aquest complex país i fer-ho a la valenta, esmerçant-hi tots els esforços per remarcar-ne els aspectes positius –sense descurar-ne, però, els negatius–, no deu haver estat gens fàcil per a un periodista la tasca quotidiana del qual consisteix a fer la crònica peremptòria de la urgència diària. Una tasca que, massa sovint, impedeix els periodistes de destriar-ne el gra de la palla.

Juli Capilla